

և է ապացույց առաջ բերել, մենք, անկասկած, փաստեցինք որ կապացուցանելիք թէ մեզանից որք է Պարսկաստանի իսկական բարեկամը: Բայց ինչ սուսեր մի այնպիսի լրագրին, որի փաստերը—միայն պարսկական սպանություններ են և դատարկ, անբովանդակ մեղադրանքներ ու հայտարար: Մենք երբեք չենք մոռացել, այլ ընդհակառակը միշտ շնչոտել ենք, երբ այդ հարկաւոր է եղել, այն հայրական հոգատարութիւնը, որ հանդուրձեալ Նասրէզդին Շահի կտաւարութիւնը ցոյց էր առնու իրանի հայ ժողովրդին, այն ժողովրդին, որը, իր կողմից ևս, ամենամեծ ծառայութիւններ է մատուցել պարսից գահին և երկրին, ծաղիկեցնելով վաճառականութիւնը, արդիւնահասութիւնը, տարածելով երբեք պակաս կուտուրան, որքան այդ հարկաւոր է եղել մի մղկեանս և տղան ազգաբնակչութեան մէջ: Բայց թէ հայերի այդ անորոշ վիճակը անկախու է, թէ նա ամեն բոլոր կարող է խանդավորել և նրանք ամեն բոլոր կարող են կենթարկուիլ (և արդէն մի քանի անգամ էլ կենթարկուիցին) ամենամեծ վտանգի, այդ մի այնպիսի ակնհայտ ճշմարտութիւն է, որի հերքումը նման կը լինի թիւրքաց կառավարութեան այն հերքումներին, թէ «վարդիշահի շնորհով ամեն ինչ խաղաղ է երկրում, երբ այդ երկրում անմեղ մեղաբեկ արեւոյ վտակի պէս էր հոսում: Ել չենք խօսում Ասորդատակների վերջին անցքերի մասին:

Եւ ուրիշ կերպ էլ չէ կարող լինել մի երկրում, որը չունենալով ճատտատ, որոշ, ամենքի համար անխախտ և հաւասար օրէնքներ, երկրվում և տատանվում է կայմից դրված նախ նըման: որտեղ իրաւունքը պատկանում է զորեղին, որտեղ ժողովուրդը մատուցում է խանութի, կառավարիչների անյազ հարստահարութիւններին, որտեղ գործունէութեան միակ խնամքը և ուղղիչը—անխտաւորելի «խեղճէն» է և «Նամը»: Եւ եթէ «Մշակ» ցանկացել է, որ Պարսկաստանը ոտք կոխի կառավարական շաւղի վրա, հաստատելով որոշ, մտալու օրէնքներ, մտցնելով օրինաւոր դատարաններ և վարչութիւններ, հիմնելով դպրոցներ և այլ կրթական հիմնարկութիւններ և վերջ գնելով անտանելի զեղծունէութիւն, դրանով մենք կատարել ենք միայն անկեղծ, սրտայաւ բարեկամի և անաչառ խորհրդատուի դերը:

Բայց ո՞վ գիտէ, գուցէ պարսից հրապարակախօսը մեր այդ բոլոր առաջարկութիւններն ու ցանկութիւնները վնասակար է համարում իր հայրենիքի համար: Այդ դէպքում մենք ոչինչ չունենք ասելու և թող կը տանք թաւրիկ խոսքերը անուանել մեզ Պարսկաստանի թշնամի:

ՉԱՅՆ ԳԱՆՈՒՄՑ
(Նամակ Խմբագրութեան)

Հարցնում ենք. մի՞թէ այն պատճառով միայն, որ օր աւուր բազմացող անարժան քահանաներն իրանց ստոր արաքներով նսեմացնում են իրանց վարկը, ոչնչութիւն են դառնում ժողովրդի աչքում:

տասնամասու է ժողովրդի առջև, այլ երկրի վարչական բոլոր ճիւղերում էլ պաշտօնատար անձինք բարեկեցաբար են վարվում, իրանց պարտականութեան վրա մեծ ուշադրութիւն են դարձնում և անմիջապէս հրապարակ են հանում այն բոլոր միջոցները, որոնք կարող են այս կամ այն կերպով վարկ տալ երկրի արդիւնաբերութեան և արտաքին վաճառականութեան:

Չինա-կապովական պատերազմից յետոյ, եւրօպացիները իրանց կապիտալների ամենապաշտօնող տեղաւորման ապարկել ընտրելով ծայրագոյն Աւրազանը: Այս նպատակով էլ նրանք թէ ֆրանսիացիները, թէ գերմանացիները և թէ անգլիացիները, յատուկ միտմաներ ուղարկեցին Չինաստանի ցնեղու համար թէ ինչ տեսակ եւրօպական ապրանք կարելի է ներմուծել չինական հրապարակներում և ինչպէս են տեղական պայմանները: Կապիտալի առևտրական յանձնաժողովները, դրամատէրերի սինդիկատները, որոնք չինական կառավարութիւնից մենաշնորհ և արտօնութիւն խնդրեցին երկրի ներքերում կանօնաւոր հարգակցութեան ծանապարհներ, երկաթուղիներ կառուցանելու: Եւ այն սինդիկատները որոնք եղան հաս չինական և եւրօպական փոխառութիւնները տեղաւորել եւրօպական հրապարակներում:

Թէ Անգլիայի, թէ Ֆրանսիայի և թէ Գերմանիայի դրամատէրերը և վաճառականները պատրաստվում են գործել և մասամբ արդէն գործում են ծայրագոյն Արևելքում, ուր թէ և բոլորի համար էլ տեղ և դործ կալ, բայց այդ արգելք չէ լինում, որ նրանք միմեանց դէմ էլ մրցեն: Նրանցից ո՞վ աւելի աշտուրթիւն պիտի գտնէ, ա՞նա այս ինչպիսի են յուզում այժմ եւրօպական մի քանի կարևոր լրագրիչներ: Ֆրանսիացի տրանսպորտի ճիւղերով այդ երեք ազգերի մրցման խնդիրը, առում է. «Ֆրանսիացում, այսօր, մի քանի բաղադրական շնչաներում և հասարակական կարիքի որոշ մասում, կապիտալիստները և առևտրական գործերի վրա կասկածով են մտիկ տալիս... Կապիտալիստ ու գործերը՝ Ֆրանսիայում ա. ե. ե. ո. յ. թ. քաջալերութեան են միայն արժանանում. մինչդեռ Անգլիայում, ամբողջ ազգը իբրև թիկունք կանգնած է իր վաճառականներին և դրամատէրերին: Գերմանիայում, ուր ինքն Վիլհելմ կայսրն է առևտրի պաշտպանը, երբ 1897 թ. դեկտ. 16-ին, իր եղբորը պրինց Էնրիխին Չինաստան էր ուղարկում, Քիլում արտասանած ճառի մէջ շատ ուժեղ կերպով յիշեցրեց նա այս կետը: Յէլլըս Ֆոր ևս՝ իբրև բուն հնուտ վաճառական, չը պարզապէս նոյնպէս ջերմ յորդը կարգալ ֆրանսիական դրամատէրերին և առևտրականներին, որ «առաջը մի վարկիստ սպանելու, գնան դէպի նոր առևտրական ասպարէզներ, և բազմաթիւ գործակալութիւններ հիմնեն այնտեղ: Բայց այժմեան նշանները ցոյց են տալիս, որ աշտուրթիւնը պիտի մնայ առաւելագոյն անդ լրացնելու և գերմանացիների կողմը:—Անգլիացիներն արդէն այս միջոցին ամենամեծ առևտրական շահերով կապված են Չինաստանի հետ: Չինաստան մտած օտար ապրանքների համարեւ 70% անգլիական է և 30%-ից մի քիչ աւելին՝ բոլոր միւս երկրներին: Ուստի հեշտութեամբ կարելի է երևակայել թէ ինչու համար անգլիացիներն այնքան մեծ տնտեսութիւն են ցոյց տալիս, երբ Չինաստանի կողմից գերմանական, ֆրանսիական և ուսական կառավարութիւններն հողային և առևտրական զիջումներ են լինում, որոնք մինչև հիմա իրանց վայելած տիրապետող գերակշիւս դերի դէմ ուղղակի հարուածներ են»:

գործելը՝ արժանաւոր քահանան երբեք այդպիսի զնորհներն աչք չի դնի. կարծում ենք, այժմ նոյն իսկ հասել է ժամանակը, որ պարձեռայ այն քահանան, որ դրված է այդ շնորհներից և ոչ այն, ով տանում է: Գրանից դուրս խօսել կարելի ենթադրել այնպիսի անհեթեթութիւն, որ մի գեղեցիկ օր այնքան արժանաւոր հովիւն առանց այլևայլութեան հրաման տաւայ թողնել իր սիրած գիւղն ու հօտը, թողնել իր տունն ու ընտանիքը և գնայ Սևանում ապրելու, որովհետեւ... ժողովուրդը՝ իր ծովը նրան չուտ է սիրում, չուտ է յարգում: Պ. Մարտեանը հալածված արժանաւոր քահանաների անուններ է յիշում. բայց նա մոռանում է, որ այլ է առաջնորդանիստ մեծ քաղաքի քահանաների և այլ է գաւառական քաղաքների, մանաւանդ գիւղերի քահանաների դրութիւնը: Առաջնում չը սիրված, առաջնորդի աչքին փուշ դարձած քահանան ամենայն օր դժբաղդ առիթներ է ունենում բազմաթիւ մանր-մունր խնդիրների մէջ անգամ նկատել իր մեծաւորի այառուութիւնը, կողմնապահութիւնը, կենթարկվելով նրա անողորմ հարձակոցներին: Այդ հանգամանքներն անշուշտ դառնացնում են քահանայի կեանքը, սպանում են նրա մէջ եռանդը: Բայց այլ է գաւառներում, գիւղում. այստեղ քահանան ինքնիշխան տէր է, այստեղ ով լինի նա, նրան հանգիստ են թողնում, տեղից չեն շարժում, ծովը չեն խուրս, որովհետև լոյլը չի լինի. գիւղացին նրա փէշը չի թողնի, ինչ սիրում է:

Պ. Մարտեանն ասում է, որ ինտելիգենտ մարդը ներկայումս պիտի խոյս տայ քահանայութիւնից, որովհետև «հացկատակ, տղէտ, անբարոյական քահանաներն արժանանում են ընտանիքի և մեծ-մեծ ծովերի, իսկ փոքր ի շատ արժանաւոր քահանաները... հալածվում են, ինչպէս «տրեթ որդի»: Երբ խօսում են հողեր իշխանութեան հարածներէ մասին՝ ուղղված մի վարդապետի դէմ, դա բարբոսի նախանշան է: Այդ դէպքում, յիշաւի, հողեր իշխանութեան ամենամեծ վտանգն է. եթէ մի կամ անհայտ կարող է իր չափած վարդապետի ամենափայլուն յատկութիւններն ու ձգտումները ունենալուց անգործութեան դատապարտելով յուսահատացնել, անպէտքացնել, և նոյն իսկ «գարդամահ» անել, ինչպէս Լինու վարդապետ Քօջախանին: Սակայն քահանաների մասին նոյնը չէ կարելի ասել. քահանաների վերաբերմամբ, այն էլ մանաւանդ գաւառական գիւղական քահանաների վերաբերմամբ, իշխանութիւնը յայտնի չափով անզօր է: Քահանան իր առանձնապէս գիւղում, իր սիրած հօտի մէջ, իր անրիծ, անուշատ գործունէութեամբ անխոցելի է. աւելին կանոնը, եթէ նա քահանայութեանը դուրս որ և է ուրիշ պաշտօն, օրինակ, ուղարկել գործակալութիւն չէ վարում, նա նոյն իսկ ոչ մի կապ չունի իշխանութեան հետ, որը սակայն շատ քիչ է հեռաբերքով իր այդ ստորին պաշտօնակներով վիճակով: Քահանան կարող է տարիներով էջլիմածին ոտք չը կոխել, երկարատև կրեւ չը տեսնել, եթէ ինքը չը կամենայ գնալ, եթէ ինքը չը փնտռի ինամէական կապեր տաւելի, պարիկ, շաքարի, դառան, խոյի միջոցով:

Եթէ, օրինակ, մի արժանաւոր, իր կոչմանը նուիրված, լուս պատրաստված քահանայ մի գաւառում, մի յետ ընկած գիւղում (ինչպէս մեր իշխած քահանան է) զուգը քաջ պցած, լուս ու մուսը գործում է իր հօտի բարօրութեան, իր հողեւած քարոզներով կեղեցու բեմից, իւ օրտաւել խրատներով դրսում, փողոցում, անկրում, իր օրինակելի վարք ու բարքով ամեն օր և ամեն տեղ, առանց խնդրեմ, ինչ կանի նրան հողեր իշխանութիւնը: Ամենաշատը աչառոտ իշխանութիւնը կարող է չը տեսնելու տալ նրա արդիւնաւէտ գործունէութիւնը, եթէ չէ սիրում նրան՝ գործակալութիւն չի յանձնի նրան, արձակեալ փայլուն խաչերով չի դարպարի նրա կուրծքը, ծաղիկայ փիղոն չի ձգի նրա ուսերին: Արեւ ինչ. ի հարկէ, ոչինչ: Եւ աւելի լուս, որ նա դուր կը լինի այդ «պարզներեց»:

Նամ, որոնք մինչև հիմա իրանց վայելած տիրապետող գերակշիւս դերի դէմ ուղղակի հարուածներ են»:

Առհասարակ ասիական հողի վրա Անգլիայի բռնած հակա դիրքը՝ պ. Կոլկոսեմ Լճիցում կարողացած իր մի հրապարակախօսութեան մէջ, հետեւեալ կերպով է պարզում: Անգլիան Ասիայում ունի 2 1/2 միլիոն քառակուսի մղոն տարածութեամբ երկիր, 270,000,000 բնակիչներով, որոնք խօսում են 20 տեղական լեզուներով: Եւ այս անգամի երկիրը պահպանելու համար միայն 75,000 անգլիկան զօրք է դրամավում և 150,000 բնիկ օժանդակ զօրք: Անգլիան իր սիական կայսրութեան մէջ 21,000 մղոն երկաթուղի է կառուցել, 47,000 մղոն հեռագրական թիւ անցկայքի է 20,000 մղոն էլ ստորովկայ (ծովի տակից) հեռագրական մարտի է դրել: Օտար վաճառականութիւնը այս երկրում տարեկան հասնում է 160 միլիոն անգլիական ֆ. ստերլինգի, որի կէսը անգլիացիների ձեռքումն է, իսկ միւս կէսը բոլոր ուրիշ երկրացիներն—եւրօպացիները և ամերիկացիները: Ասիայի այն միւս մասերում, որոնք ուղղակի անգլիական իշխանութեան կամ հովանաւորութեան տակ չեն, եւրօպական առևտուրը հասնում է 60 միլիոն ֆ. ստերլինգի և այս դրամարկ էլ մեծաբոյն մասը (մոտ 1/3) դարձեալ Անգլիայի բարձր է դարձած: Անգլիական դատախօսի հաշուով, Մեծ Բրիտանիան իր ասիական երկրներում 250 միլիոն ֆունտ տեղիւնի կապիտալ է դրեւել դեմ... Բայց Անգլիան զոհանալ և բաւականանալ չը գիտէ. ինչ առաւելութիւն որ ուրիշ պետութիւնները աշխարհի մի որ և է մասում ձեռք են բերում, անմիջապէս աշխատում է ինքն

ու, որովհետև առանց դրանց էլ կարելի կը լինէր այն ժամանակ չուտ լաւ արքեր: Ա. Ասարնեան

ու, որովհետև առանց դրանց էլ կարելի կը լինէր այն ժամանակ չուտ լաւ արքեր: Ա. Ասարնեան

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԿԱՅՆՔԱԿԱՆ ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՊԵՏԱՆ ԱՐԵՒԵՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԶԻՂԻ ԵՐ ԿՈՒ ՆԻՍՏԸ

Մտկայի Կայսերական Հնագիտական ընդհանրական Արեւելեան մասնաճիւղի վերջին երկու նիստերը կովկասագիտութեան համար մեծ նշանակութիւն ունեն, ուստի անհրաժեշտ ենք համարում հայ ընթերցողներին ծանօթացնել ժողովրդագրական նիստի 20-ին

Մտկայի Կայսերական Հնագիտական ընդհանրական Արեւելեան մասնաճիւղի վերջին երկու նիստերը կովկասագիտութեան համար մեծ նշանակութիւն ունեն, ուստի անհրաժեշտ ենք համարում հայ ընթերցողներին ծանօթացնել ժողովրդագրական նիստի 20-ին

Պ. Կորշ գիւղացի, որ ժողովրդագրական վերաբերող իր մի խանութից մէկը XVII-րդ դարի մի ֆարման է յանուն Մուստաֆա աղալի: Այդ ֆարմանով խանը իր վեզիրին—Մուստաֆա աղալին—իրաւունք է տալիս ամեն տարի Մօրզաղիայից ստանալ մի տակաւ մեղր առանց մաքս վճարելու: Ֆարմանը իր ոճով և ձևով առհասարակ նման է նոյն դարերում գործածվող օսմանեան ֆարմաններին:

Մ. Վ. Նիկոլսկիի զեկուցումը հետաքրքրական էր նախ նրանց համար, որոնք պարագում կամ հետաքրքրվում են բնեւածն արձանագրութիւններով, և երկրորդ՝ առհասարակ Կովկասի նախնական պատմութեան նկատմամբ, որի միակ մնացորդներն ու վիճարկ բնեւածն արձանագրութիւններն են: Պ. Նիկոլսկի Ռուսաստանում համարեա միակ վերանորոն է բնեւածն արձանագրութիւններին: Ինչպէս վերնագիրն էլ ցոյց է տալիս, այս անգամ նրա զեկուցումը տեղաբնական էր: Ձեկուցանողը ստորի XIII-րդ դարի մի ստանագրի՝ Բար-Հերթէսի մօտ, որ է Արտը Ֆարաբը, գտել է Արկիտիա անունը, որված Վանի լճին: Վանի լճի շրջակայքը Արարատի թագաւորների հայրենիքն է, ուստի և իր շրջակայքով մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում: Պ. զեկուցումը առաջ բերելով Ռուսարդուի նշանաւորագոյն թագաւորներից մէկին, Արգիտիան, այն կարծեալ յայտնեց, որ Վանի լիճը Արկիտիա անունը ստացել է այդ անունով անունների մասին, ինչպէս ըստ Մաքրաճոնի թոսպիտիս և թոսպիտիս (սխալ ընթերցված) նոյնը լիճում են Պարտիս և Պլինիոս աւազը, որ հայ պատմագիրների Տոսպն է: Այստեղ հետաքրքրական էր նաև Արտիսա անունը, որ հայցը Արձէշ անունն է օտար հնգամբ: Ինչ

ևս իր բաժնի ունենալ: Ռուսական, գերմանական և ֆրանսիական պահանջումների միջոցին Անգլիան էլ զեկուցումով կաւել էր մղում և նա աջողել է, ինչպէս երևում է լրագրական տեղեկութիւններից, հետեւեալ զեկուցումներն ստանալ Չինաստանից: 1) Չինաստանի բոլոր նաւարկելի գետերը պէտք է բացվեն եւրօպական վաճառականութեան համար. 2) Թան-Յի-Յը-դիան գետի հովիտը, որ կից է հնդկական Բիրմանիային և 100 միլիոնից աւելի բնակիչ ունի, ոչ ամբողջապէս և ոչ մասամբ չը զիջվել որ և է օտար պետութեան, որ նշանակում է թողնել անգլիական ազդեցութեան սփէրայի տակ և 3) իբրև Պորտ-Արտուրի փոխարէն՝ Պէլիւնիս ծովափնային հարաւային մուտքի վրա Վէյ-Հայ-Վէյը տալ այն պայմաններով, ինչպէս որ Ռուսաստանին է տրված Պորտ-Արտուրը:—Առևտրական աշխարհի համար կարևոր է մանաւանդ առաջին կէտը, որ ամեն պարզ առևտրական նաւերի առևտրային և ամերիկացիների կենտրոնական մասը, ուր եւրօպական վաճառականութիւնը մինչև հիմա չէր կարող ազատ մուտք ունենալ: Եւ թէ այս պայմանը ճշգրտել գործադրվի, Չինաստանի տնտեսական վիճակի և հետաքրքրող նախ ժողովրդական կեանքի մէջ մօտ ապագայում մեծ յեղափոխութիւն կը կատարվի դէպի առաջ և այս կերպով այլ ևս կը բարձրվի այն ինտանդիպետը, որ կար Չինաստանի ներքին նախանգրիկ ազդեցութեան և ժամանակակից քաղաքակրթի ժառանգութեան մէջ: Անգլիացիները յոյս ունեն, թէ այս նոր ազատութիւնը ամենից աւելի իրանք կօգտվին, որովհետև չինական գետերի վրա չըլլելու համար, համեմատաբար միւս երկրների՝ ամենից շատ նաև իրանք ունեն

քան էլ Վանի լճի Արևելստի անունն նկատ-
մամբ պ. Նիկոլայի արած եզրակացութեանը
համակարծիք չը լինեց, այնու ամենայնիս, որ-
քան մինչ կարողացանք նկատել այդ զեկու-
ցումը հետաքրքրութեամբ լսելից և իրօք սիրովը
կամ պատճառ դարձաւ առանձնապէս ուշադ-
րութիւն դարձնելու բնեւոճն արձանագրութիւն-
ները մէջ միջկամ աշխարհագրական անունների
վրայ, ինչպէս և հին Հայաստանի աշխարհագրական
անունների և տեղերի վրայ, որոնք այսպէս կամ
այնպէս կարող են անուշութիւն ունենալ նախ-
կեննների հետ: Եւ որովհետեւ Վանի շրջակայքի
հին աշխարհագրական անունների և տեղերի ու-
սումնասիրութիւնը անմիջապէս կապ ունի ներ-
կալ զեկուցման հետ, ուստի և ժողովականները
ցանկացան, որ այդ ուսումնասիրութիւնը յանձն-
առնեն Տայագեանները: Ընդհանուր հասանու-
թեամբ այդ գործն իր վրայ առաւ պրոֆէսոր
Խաչատրեան և խոստացաւ յայտնել նիւտին ներ-
կայացնել իր զեկուցումն այդ առիթով:

Պ. Քիւրճակ-Յովհաննիսեան զեկուցեց 12
ձեռագիրների մասին, տարով նրանց նկարագրի-
լով: Պէտք է նկատել, որ ձեռագիրներն առան-
ձին հետաքրքրութիւն չէին ներկայացնում լինե-
լով XVI և ամառանդ XVII-րդ դարերի գործ:
Նրանց մէջ աւելի աչքի ընկնողներ էին. 1) ս.
Մարտիկ վարդապետի ձեռագիրները, որ բազմաթիւ
տառատարներով հանդերձ տպագրածից (Մի-
թրաբաններով) շատ տարբեր ընթերցանանք
ունեն, ըստ զեկուցանողի, և 2) աւետարանիչների
մէկից մի կտոր, որ վաւերական աւետարանիչ-
ներից տարբերվում էր իր մանրամասնութիւն-
ներով: Պ. զեկուցանողի կարծիքով, դա այսօր-
իսկ պարբերական աւետարանի մի կտոր է: Սա-
կայն ներկայ եզրակացութիւնը ունի շատ իրաւաւոր
նկատելիք, որ դա պարագրաֆ է (paraphrase),
այսինքն բնագրի ընդարձակ-մանրամասն պատ-
մուածք, չարագրութիւն: Պարտք ներկայացրեց
ժողովին նաև մի քանի լուսանկարներ այդ ձե-
ռագիրներէից:

Հետեւեալ ժողովի մասին յայտնող անգամ:

Ս.

ՆԱՍԱԿ ԽՐԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Քիւրճակ, ապրիլի 1-ին
«Մակի» այսօրվայ համարի «Գրքեր տարածե-
ցեք» գեղեցիկ յօդուածը առիթ է տալիս ինձ
հետեւեալ հանգամանքի վրայ մտածանք անելու:
Քիւրճակը ընդհանրացած սովորութիւն է, որ
Քիւրճակ մարդիկ նուիրում են երկեղցուն գր-
քեր, անանիք, մեծ կաթսաներ, կտուցի
չափուց և այլն այն պայմանով որ այդ իրերը
պահպան երկեղցուն և հարկաւոր դեպքերում
փոխ արվան գիւղացիներին: Եւ այսպէս երբ
մէկը կրտսէր, հարսանիք և կամ նոյնցեայ է
ունենում, առանց չարարվելու, առանց սրան
նրան դիմելու, կնոջը և երեցփոխից և ստա-
նում այդ իրերը: Գործածելուց յետոյ նա հաշով
վերադարձնում է իրերը երեցփոխին և իր կող-
մից էլ մի որ և է աման կամ մի քանի կողմի
նուիրում երկեղցուն: Այս իրերը պահվում են
երկեղցու մի խորանում, որ սովորաբար անդոր-
ժարելի է մնում: Արդ՝ սրբան գեղեցիկ գործ

արած կը լինէր, եթէ այդ գրպաններն, աման-
ներն մինչ էլ մեր կողմից միացնէինք ժողովր-
դական գրքեր: Եւ խոր համոզված եմ, որ դի-
ւանները նոյնպիսի խնամքով կը պահպանէին
և կօգտվէին այդ գրքերից, որպիսի խնամքով որ
պահում և օգտվում են գրպաններից ու աման-
ներից:

Ն. Կարայեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ, ապրիլի 1-ին, այցելեց մրգերի ցուցա-
նանդէսը Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչ, որ
մեծ հետաքրքրութեամբ ծանօթացաւ հանդէս
գրված մրգերի հետ: Բացատրութիւններ տալիս
էր Ի. Տրիգորով: Մեծ Իշխանը հաւանեց ցուցա-
նանդէսը և ցանկութիւն յայտնեց, որ ցուցանա-
ղէսի մասին աւելի լաւ յայտարարեն, քան ար-
ված է: որպէս զի շատերը կարողանան այցելել
նրան: Մրգերի ցուցանանդէս կազմող յանձնաժո-
ղովը այժմ կազմում է մրգերի տեսակները
ցուցակը: Եւրօպական յայտնի տեսակների հետ
աչքի են ընկնում և մի քանի տեղական տեսակ-
ները, որոնք ունեն լաւ համ և մեծ դիմացկունու-
թիւն: Ցուցանանդէսը դեռ այժմ էլ ստանում է
մրգեր: Ստացվել են նոր մրգեր Քիւրճակից և
Քիւրճակի շրջակայքից:

Մեկ հաղորդում են, որ այս օրերս վախճան-
ված Գրիգոր Կոնկուրսոս Աղայի թոնկ է
մի համեստ գուժար, ընդամենը 2-3 հազար
բուլի: Հանդուցեալ հոգեւորականը չէր պատկա-
նում մեր այն եպիսկոպոսների թիւին, որոնց
«վախճան» հարստութեանը նախանձել կարող
են շատ և շատ քորոսային գործիչներ...

Մեկ հաղորդում են, որ զէպի Երեան ողոր-
վեց հայ դերասանների մի խումբ, բաղկացած
10-12 մասնակցով: Գրանց թուով են,
ի միջի այլոց, տիկին Արաքոսեան, որ մտադիր է
նուիրվել բեմին, օր. Մեջանեան, պ.պ. Արեւի-
կեան և Արաքոսեան: Երեանից յետոյ խումբը մտադիր
է այցելել Ատտրախան, Նոր-Նախիջևան և Անդր-
կասպեան երկիրը: Բացի դրանից, Ֆեյեկեան
քոյրերը, մի փոքրիկ խումբ կազմած, մտադիր
են դնալ ներկայացումներ տալու: Այլընտրու-
պօլ և Կարս, ուր նրանք աշուրութեամբ խաղա-
ցել են անցեալ տարիները:

Մեկ հաղորդում են, որ Քիւրճակի այգեգործա-
կան դպրոցին վերաբերեալ գործերը քննելու
համար կազմվում է մի յանձնաժողով, որին
պէտք է մասնակցեն Քիւրճակ քաղաքի, Կովկա-
սեան կառավարչապետի դեանտան, Կովկա-
սեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան ներկայա-
ցուցիչներ, երկրագործութեան միջնորդի լրագր
Մեղիկովի նախագահութեամբ: Յանձնաժողովի
անկումնման հոգը պէտք է լինի բարւոյնը դպրո-
ցի անտեսական վիճակը:

Լուս է կը, որ «Արուսեան-Նազարեան» գրական
ֆոնդը՝ սովոր ստանալու համար Բարեգործա-
կան ընկերութեան դիւանատունը արդէն մի

ինդիք է մտել: Ի՞նչ չուտ: Խնդրատուն է
ծերունի և կարօտ գրող Պերճ Պառչան: Որպիսի
արագութիւն...

Մեկ հաղորդում են, որ հայոց դպրոցական
ասպարէզում յայտնի և «Ռուս-Հայերէն» բառա-
րան» կազմող Արիստոտել Յովհաննիսեան, լուր-
նում է Բաթումի Առևտրական բանկի կառավար-
չի պաշտօնը, որը վարում էր վերջին տարիները:
Խորհուրդ կը տալիս նախկին մանկավարժին
նորից դիմել զէպի դպրոցական ասպարէզը, ուր
երեկ նա աւելի բաղաւոր կը լինի, քան եղաւ:
Առևտրական բանկային ասպարէզում:

Մայրաքաղաքի լրագիրները լսել են, որ հայոց
է յարուցված բռնկական օգնութեան գործը աւե-
լի կանոնաւորելու մասին մարդատար շոգինա-
ւերում: Նա արհեստի վրայ սկսելու օգնելից մը-
տարութիւն կայ պարտաւորեցնել շոգինաւերու-
րերին ունենալ իրանց շոգինաւերում ոչ միայն
փոքրիկ դեղատներ, բայց և առանձին ֆէլդշեր
խրաքանիւր շոգինաւեր, նոյնպէս առանձին
սենականեր՝ շոգինաւեր հիւանդացող հիւանդնե-
րի համար:

Պետերբուրգից «Ручек» ԵՊՏՏ լրագրին հեռա-
գրում են մարտի 27-ից «Երէկ Պետերբուրգի
ընկերական դատարանում սկսվեց իսկական
պետական խորհրդակցական Պարունովի և նրա Սո-
ֆիա աղջկայ գործի քննութիւնը: Դատարանի
նիստը դեմիակ է: Պարունով և իր աղջիկը մե-
ղադրվում են այն բանի մէջ, որ նրանք տուել
են մի օտար պետութեան զօլուսմաններ, որոնք
պետական գաղտնիք են կազմում: Բացի դրանից
ցից մեղադրվում են պաշտօնավոր օֆիցեր Ար-
լեքսանդր Տուրգանինով, պորտալի Շէֆքէ Ար-
զուրանյան, գուբերնիսի սեկրետարներ՝ Ալեք-
սանդր Լոկալցիկ, Ֆիօր Եօրթեյկո, գրապի-
րիկա Լէնտեսով, Պավէ Բոմանով և անձնական
պատուար քաղաքացի Պորֆիր Վոյնիցիկ: Այդ
վերջինները դատի են ենթարկված նրա համար,
որ դրանք նպատակ են Պարունովին կատա-
րեց իրանց յանցանքը: Բազմաթիւ վկաների
պատճառով գործը քննվում է քաղաքացիական
նահանգական դատարանում:

Կերճից մեկ գրում են. «Եկա դարձնը՝ բե-
րեղով իր հետ գաղթականների մի մեծ հոսանք
զէպի Ղրիմի թերակղզին: Նշանակաւ երեւում է,
այսուհետև Ղրիմը լինելու է գաղթականների մի
նոր ընկալակայ: Համարեա, Կովկասից եկող
մեծ մի նաւ, իր հետ բերում է մէկ երկու ըն-
տանիք հայ գաղթականներ, որոնք, ձեռնարկ
Կովկասի դանազան քաղաքներում, այժմ դիմում
են զէպի հիւսիս, աշխատելու: Երկրները ուղում
են դնալ զէպի այնպիսի քաղաքներ, որտեղ եթէ
հողագործութիւն չը լինի, գոնէ հանքերում աշ-
խատեն: Հանքատեղեր կան Բերդանի քաղա-
քում, բայց առ այժմ, Ազովի ծովը փակ լինելու
պատճառով, գաղթականները գնում են զէպի
Թեոօսիա, Եպոսս և այլ ծովափնեայ քաղաք-
ներ:

Նրանք մեծ մասամբ Վանից և Մուշից են:
Աչքի առաջ ունենալով հասանքի մեծութիւնը,
մինչ առաջարկում ենք Ղրիմի հայերին միջոց-
ներ ձեռք առնել՝ թշուառների վիճակը փոքր
ինչ թեթեւացնելու...»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՅ ՇԱՐՈՒՄԸ ՍԱՐՍՈՒՆԱՅՈՒՄ

Լէպցիգ, մարտի 24-ին

Օր չէ անցնում, որ մի սխալիցնող զարկ տե-
ղի չունենայ Աւստրիայում ի նպաստ կանանց:
Աւստրիական արժանին այն է, որ այդ զարկե-
րը մեծ մասամբ հէնց իրանք կանայք են տալիս:
Հասկանալով, որ սեփական ուժերի վրայ պէտք
է յույս դնել, Քերմանիայում գոյութիւն է առել
«Ընդհանուր գերման կանանց ընկերութիւնը»,
որը բազմաթիւ ճիւղեր ունի զանազան քաղաք-
ներում, ի միջի այլոց և Լայպցիգում: Այդ ըն-
կերութեան ձգտումն է գերման կնոջը ինքնու-
րոյն, անկախ դրութեան հասցնել, և պէտք է
ասել, գովելու ետանդով է տանում իր գործը:
Ընկերութիւնը, որ նպատակին հասնելու համար,
բացի մտաւորից, պարուստ ձեռք բերելու միջոց-
ներ ևս հարկաւոր են, ընկերութիւնը բաց է ա-
րել համապատասխան հիմնարկութիւններ, որոն-
ցից յիշեց Լայպցիգի Seminar für Kindergärt-
nerinnen և Lyceum für Damen: Ասպարէզում
կանայք պարտաւորում են մանկական պարտի-
զի համար: Աւելի բարձր հիմնարկութիւն է
Lyceum für Damen, որի նպատակն է քաղաքա-
յին ուսումնասիրող աւստրոլ օրիւրներին, կամ
ընդհանրապէս կանանց, պատրաստել ուսուց-
չուհի լինելու: Այստեղ ասանդիւնում են գերման-
կան գրականութեան պատմութիւն, պատմու-
թիւն, պատմութիւն գեղարուեստի, ֆրանսիա-
կան և անգլիական լեզուներ, կրթական դեմո-
կրիա, կրթական պատմութիւն, առողջապահա-
կան գիտութիւն, երկրաչափութիւն, բուսաբա-
նութիւն, կենդանաբանութիւն և անալիտիկա-
նութիւն: Իսկ նրանց համար, որոնք վկա-
յական են ուղում ձեռք բերել, բացի վերոյիշեա-
լից, նաև ֆրեյթիան կրթական սխառն, վար-
ժութիւն մանկական պարտիզում տեղի ունեցող
դասերի, մեթոդիկ տարրական դասանդու-
թեան, վարժութիւն քաղաքային դպրոցում տեղի
ունեցող դասանդուութեան: Գարնանցը տեղում
է 1 1/2-2 տարի: Ընդունվում են, ի հարկէ, և
օտարները: Լեյպցիգում դասախօսում են այնպիսի
ուժեր, ինչպէս յայտնի պատմաբան պրոֆէսոր
Լամբերտ և պրոֆէսոր Ֆոլքեր, որոնք միա-
ժամանակ դասախօսում են և Լայպցիգի համա-
լսարանում: Ապա տիկին Գոկոսթ Ֆոլքերը, որը
նաև նախագահ է այդ հիմնարկութեան և որի
մասին անցեալները Քիւրճակում կայացած կանանց
համագումարի ժամանակ մեծ դրականութիւն
ստացեց մամուլը: Այդ հիմնարկութիւնը հաստատվել
է 1871-ին և այդ ժամանակի ընթացքում մա-
տուցել է կանանց կրթութեան նշանաւոր ծառա-
յութիւն: Լայպցիգ և ուրիշ քաղաքներում կը

Պետերբուրգից «Ручек» ԵՊՏՏ լրագրին հեռա-
գրում են մարտի 27-ից «Երէկ Պետերբուրգի
ընկերական դատարանում սկսվեց իսկական
պետական խորհրդակցական Պարունովի և նրա Սո-
ֆիա աղջկայ գործի քննութիւնը: Դատարանի
նիստը դեմիակ է: Պարունով և իր աղջիկը մե-
ղադրվում են այն բանի մէջ, որ նրանք տուել
են մի օտար պետութեան զօլուսմաններ, որոնք
պետական գաղտնիք են կազմում: Բացի դրանից
ցից մեղադրվում են պաշտօնավոր օֆիցեր Ար-
լեքսանդր Տուրգանինով, պորտալի Շէֆքէ Ար-
զուրանյան, գուբերնիսի սեկրետարներ՝ Ալեք-
սանդր Լոկալցիկ, Ֆիօր Եօրթեյկո, գրապի-
րիկա Լէնտեսով, Պավէ Բոմանով և անձնական
պատուար քաղաքացի Պորֆիր Վոյնիցիկ: Այդ
վերջինները դատի են ենթարկված նրա համար,
որ դրանք նպատակ են Պարունովին կատա-
րեց իրանց յանցանքը: Բազմաթիւ վկաների
պատճառով գործը քննվում է քաղաքացիական
նահանգական դատարանում:

Մայրաքաղաքի լրագիրները լսել են, որ հայոց
է յարուցված բռնկական օգնութեան գործը աւե-
լի կանոնաւորելու մասին մարդատար շոգինա-
ւերում: Նա արհեստի վրայ սկսելու օգնելից մը-
տարութիւն կայ պարտաւորեցնել շոգինաւերու-
րերին ունենալ իրանց շոգինաւերում ոչ միայն
փոքրիկ դեղատներ, բայց և առանձին ֆէլդշեր
խրաքանիւր շոգինաւեր, նոյնպէս առանձին
սենականեր՝ շոգինաւեր հիւանդացող հիւանդնե-
րի համար:

Պետերբուրգից «Ручек» ԵՊՏՏ լրագրին հեռա-
գրում են մարտի 27-ից «Երէկ Պետերբուրգի
ընկերական դատարանում սկսվեց իսկական
պետական խորհրդակցական Պարունովի և նրա Սո-
ֆիա աղջկայ գործի քննութիւնը: Դատարանի
նիստը դեմիակ է: Պարունով և իր աղջիկը մե-
ղադրվում են այն բանի մէջ, որ նրանք տուել
են մի օտար պետութեան զօլուսմաններ, որոնք
պետական գաղտնիք են կազմում: Բացի դրանից
ցից մեղադրվում են պաշտօնավոր օֆիցեր Ար-
լեքսանդր Տուրգանինով, պորտալի Շէֆքէ Ար-
զուրանյան, գուբերնիսի սեկրետարներ՝ Ալեք-
սանդր Լոկալցիկ, Ֆիօր Եօրթեյկո, գրապի-
րիկա Լէնտեսով, Պավէ Բոմանով և անձնական
պատուար քաղաքացի Պորֆիր Վոյնիցիկ: Այդ
վերջինները դատի են ենթարկված նրա համար,
որ դրանք նպատակ են Պարունովին կատա-
րեց իրանց յանցանքը: Բազմաթիւ վկաների
պատճառով գործը քննվում է քաղաքացիական
նահանգական դատարանում:

գտնեք բազմաթիւ մանկական պարտէզներ, որոնց ղեկավարները մեծ մասը այդ հիմնարկութեան անդամներն են: Մեծ դեր է կատարում ընկերութիւնը և ժողովները մէջ: Ընդունակ կանայք, մանաւանդ վերջ յիշած տիկին Գորջեմիզ և ընկերութեան տեղակալն ճիւղի նախագահ օրնորդ Ա. Շմիտ իրանց ներգործող կենդանի խօսքերով ստեղծողներն են տալիս 300—500 հոգուց բաղկացած կանանց ժողովներին, որոնք ընդունում են նրանց խօսքերը մեծ ոգևորութեամբ: Այսպէս, օրինակ, օր. Շմիտ մի երկու շաբաթ ստեղծ այդպիսի մի ժողովում է միջին աղջկանց հրաւիրեց ճանդիւղի կանանցիկները և ընկերութիւնը այն անբաղկաւ կանանց վրա, որոնք կենսաբան ճանդիւղի կանանց չը դիմանալով վերանայում են իրանց բարոյական դիրքը: Եւ երբ աւելացրեց, թէ այդպիսի մի քանիները յայտնուել են, որոնք ցանկանում են իրանց պատեր վերականգնել այնքան աշխատանքի միջոցով և փնտրում են ծառայութիւն և պաշտօն, իսկոյն տեղիները բարձրացան մի քանի կանայք և յայտնեցին իրանց պատրաստակամութիւնը թշուառներին ընդունելու: Մի շաբաթ ստեղծ Մարտիտայի ջարդակ կանայք հրաւիրեցին Լայպցիգի տիկին Գորջեմիզին, Ֆրեյբերգի մանկավարժական սիստեմի մասին խօսելու: Եթե մանաւանդ պատշաճ կերպով ընդունեց նրա խօսքը, և ինչպէս երևում է՝ տպագրութիւնը այնքան ըստին է եղել, որ հրատարակեցին: Տեղական ճիւղը մի քանի շաբաթ ստեղծ հրաւիրեց Գրեգորիայի տիկին Մարի Ետրիտ անունով մի փայլուն ճառագիտուհու, որի պերճախօսութեան և կրթական պաշարին շատ տղամարդիկ կը նախանային... Տիկին Ետրիտ, ինչպէս պատմում են, առջև դերասանուհի է եղել, այս թուղիներով այդ ստեղծողը, նուիրել է իր սեռի իրաւունքների պաշտպանութեան: Տակաւին երկու տարուց է, 32—35 տարեկան, գրաւի, կրակոտ և խելացի դէմքով:

Բացի այդ տեսակ ձեռնարկութիւններէ, կանայք այդ հարցը պաշտպանում են և տպագրական խօսքի միջոցով: Նորերս հրատարակված «Lexicon deutscher Frauen der Feder» գտնացողը կերպով պատկերացնում է այդ: Այդ գրքի երկրորդ հատորը դեռ ևս ըստ պիտի տեսնել, սակայն առաջին հատորի մէջ արդէն դեռ տեղավոր են մօտ 3,000 գրող կանանց անունները համառօտ կենսագրութեամբ: Այժմ երկրորդ հատորի մէջ էլ նորիցան ենթադրեց, այս Գերմանիայում 1840 թվուց սկսած երևան են եկել մօտ 6,000 կին-գրողներ, որոնցից մեծագոյն մասը դեռ կենդանի է: Թէպէտ հրատարակված անունները մէջ կան երկրորդական, երրորդական, նոյն իսկ հասարակ գրողների անուններ, բայց ընդհանուր պատկերը համազօգուցիչ է և ցոյց է տալի, որ սրանք յիշաւի զարկ են տուել և տալիս են կնոջ ինքնաձեռնարկութեան: Գրողները մէջ կան ընդլայնութեամբ, նօսքայա և բռնան գրողներ, հեռագրողներ, հրատարակչուհիներ, ֆելիտոսներ, դրամա ու կօմիդիա գրողներ, վրիկական ու էպիկական գրողներ, գրողներ մանավանդ ժամկավարժական ուղղութեամբ, թարգմանիչներ, սօցիալ-քաղաքական գրողներ, գեղարվեստով, նկարչութեամբ, երաժշտութեամբ զբաղվողներ և այլն և այլն: Այս քանի օրերը առիթ ունեցանք կարգաւոր տիկին ղօկտօր Էլիզա Իլեն-Տեուզերի «Frauenwerb in Deutschland und in Amerika» հրատարակչական գրութեամբ, որով գերման կանանց եռանդակին հրաւիր է կարգում ինքնապատկերման և ինքնօգնութեամբ մտաւոր անուշիկ ձեռք բերելու և մեղադրում է նրանց, որոնք միջոցներ ունեն, բայց խոյս են տալիս դրանցից: Եւ որպէս զի գերման կանանց անելի դրդի, նա յիշում է այդ գրութեամբ մէջ ամերիկուհի օրնորդ Լու-Տեյնի-Հայլին իբր օրնակ, որը տնայալով բարձր կրթութիւն ձեռք բերել, բայց գործի լինելով նրկական միջոցներէ, չամաչեց կօչիկներ սրբելով նրկական միջոց վատակելու... և վերջապէս նպատակին հասնել:

Հետաքրքիր է գուցէ իմանալ, թէ ինչպէս են վերաբերում կանանց ինքնաձեռնարկութեան հակառակորդները դէպի տեղի ունեցող շարժումը: Պէտք է ասել, որ հակառակորդները, որքան էլ աշխատում են դիմադրել, բայց շատ դէպքերում կանայ աղանայ թող են տալիս, որ հոսանքը իր ընթացքով գնայ: Այդպէս, օրինակ, կանայք այժմ Լայպցիգի համալսարանում ոչ միայն մտաւոր ունկնդիր կարող են լինել, որոնց թիւը մանաւանդ այս տարի բարձրացել է, — այլ և բացառիկ դէպքերում իսկական ուսանողուհի: Բացառիկ դէպքը պէտք է կրթական ցենդով բացատրել, այսինքն միջնարդութիւնը հաւանութիւն է տալիս (համալսարանի վարչութիւնը այդպիսի դէպքերում դեռ ևս իրաւունք չունի վճիռներ տալ): Նրանց միայն իսկական ուսանողուհի լինելու, որոնք համապատասխանում են պահանջները, որոնք փրատակները տակ կարող են տղամարդկանց հետ հաւասար իրաւունքներով ուսանել, թէպէտ միջնարդութիւնը այստեղ էլ մի ինքն ձեռք է ձգել, սակայն չեմք զբաղվել մի քանի օրով յետաձգելով:

Վազվին, մարտի 14-ին
Մարտի 8-ից սկսած երեք օր անձրև եկաւ և մեծ վնասներ հասցրեց մեր քաղաքին: Քանից վեցան հարիւր չափ անձրև և խոնավներ, որոնք փրատակները տակ մնացին տան մէջ եղած բոլոր իրերը, որովհետեւ ընկերները հազիւ կարողացան իրանց աղանդը: Երան և մի քանի մարդկային զոհեր: Անձրևը փողոցներում առաջացրեց մի այնպիսի ցեխ, որ շատերը ստիպվեցան մի քանի օր տանից դուրս չը գալ: Գուրս գալու պէտք էլ չունէին, որովհետեւ ձմրուղի-Քայանի-ի առիթով գրեթէ ամեն գործ արդէն դադարել էր: Մտած էին այցելութիւնները, դրանք էլ մի քանի օրով յետաձգելով:

Մարտի 12-ին այստեղ ժամանեց օտանձան նոր դեսպանը, որին ընդունելու համար թէ՛ հրանից ուղարկված էր «մեծամարտը» (հիւրընկալ): Գեսպանին դիմաւորեցին մեր քաղաքի ղեկավարական պաշտօնները մի քանի ղեկավարներ և նուազակամեր հետ: Թէ՛ հրանից ստացած վերջին լուրերը հաստատում են, որ Վազվին այժմեան դատարարը պաշտօնակի է եղել և նրա տեղ դատարար է նշանակվել Սեդիկ-Վոլիէ անունով մի ձեռնարկ, որ այժմ վարում է Շահի (փիլիսոփայութիւն) (սեփեկապետի) պաշտօնը:

Սեպտեմբերի 18-ից «Ռ. Գուրս ամեն տեսակ միջոցների է դիմում համոզելու Եւրոպային և մանաւանդ Ռուսաստանին, թէ սուլթանը ամենին չէ կարող համաձայնվել, որ օտարազգացող մի անձ Կրեմլին ընդհանուր-հասանազգայնութեամբ կրեմլին: Կրեմլինները, ինչպէս երևում է, չուսով երկու հասանազգայնութեամբ մէկի փոխարէն: Գէօրգի իշխանը կը գայ Ֆրանսիայում, ուստի և անդրկական գրաստարները ուղեկցութեամբ: Բ. Գուրս կը նշանակի մի ուրիշին, որ ձեռն համար կը ձեռնարկ Վրեթին և ցոյց կը տայ, թէ կան մնում է ամբ ինչն... բայց երբէք չի իշխի: Արդէն կը բաժանուի երկու բաժանի: մինը կը ձեռնարկ Վեօրի իշխանին, իբրև նախնազգայնութիւն, միւսը կանցին օտանձան հասանազգայնութիւնը: Գրանով անկարգութիւնները, ի հարկէ, կը շարունակվին առաջվայ պէս: Պէտք է ուրեմն ըստ պատել, որ նորից ընդհանուր-հասանազգայնութեամբ, որովհետեւ, մուսուլմանները կարծիքով, սուլթանը չէ կարող համաձայնութիւն տալ Գէօրգի իշխանի կամդիտութեան: Նա կարող է տեղի տալ միայն բռնութեամբ:

Մարտի 12-ին այստեղ ժամանեց օտանձան նոր դեսպանը, որին ընդունելու համար թէ՛ հրանից ուղարկված էր «մեծամարտը» (հիւրընկալ): Գեսպանին դիմաւորեցին մեր քաղաքի ղեկավարական պաշտօնները մի քանի ղեկավարներ և նուազակամեր հետ: Թէ՛ հրանից ստացած վերջին լուրերը հաստատում են, որ Վազվին այժմեան դատարարը պաշտօնակի է եղել և նրա տեղ դատարար է նշանակվել Սեդիկ-Վոլիէ անունով մի ձեռնարկ, որ այժմ վարում է Շահի (փիլիսոփայութիւն) (սեփեկապետի) պաշտօնը:

Մարտի 12-ին այստեղ ժամանեց օտանձան նոր դեսպանը, որին ընդունելու համար թէ՛ հրանից ուղարկված էր «մեծամարտը» (հիւրընկալ): Գեսպանին դիմաւորեցին մեր քաղաքի ղեկավարական պաշտօնները մի քանի ղեկավարներ և նուազակամեր հետ: Թէ՛ հրանից ստացած վերջին լուրերը հաստատում են, որ Վազվին այժմեան դատարարը պաշտօնակի է եղել և նրա տեղ դատարար է նշանակվել Սեդիկ-Վոլիէ անունով մի ձեռնարկ, որ այժմ վարում է Շահի (փիլիսոփայութիւն) (սեփեկապետի) պաշտօնը:

| | | |
|-----------------------------------|---------|-------|
| Պարզիկ վրա 100Քրանի | 37 | 50 |
| Պարզիկ վրա 100Քրանի | — | — |
| Մարտային կուպոններ | 149 | — |
| Քարտային դեկլետ | 4 1/2 | 6 1/2 |
| 4 1/2% պետական բնտա | 101 | — |
| 4 1/2% ներքին փոխառութեան | 100 1/2 | — |
| 4 1/2% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի | 99 3/4 | — |
| 4 1/2% վիզայի. գեղ. հող. բանկի | 100 1/4 | — |
| Ներքին 5% առաջին փոխառութեան | 284 | — |
| Նորից " երկրորդ | 248 1/2 | — |
| 5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի | 222 1/2 | — |
| Պետերբ. քաղ. կր. ընկ. օրթ. 5% | 101 1/2 | — |
| Սուվյակի բաղաբ. օրթ. 5% | 101 | — |
| Օրթ. 5% | 100 1/4 | — |
| Թիֆլիսի | 100 1/4 | — |
| Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% | 102 | — |
| Նորից " " 5% | 100 | — |
| Գրաւ. թղթի կալ. բանկի 6% | 102 | — |
| Նորից " " 5% | 100 | — |

Խաղաղութիւնի ԱՆԻՔՍՏԻՒՄ ԲԱՆԻՔՍՏԻՒՄ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԻՔՍՏԻՒՄ ՍԻՐՈՒՄԻՒՄ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ա. Չ. Գ.
Հայ երիտասարդաց թանկարանի միութիւնը:
Մեզ ցանկալի է ձեռք բերել թիֆլիսի գրա-
վաճառները և Հրատարակչական ընկերութեան
և այլ և այլ հեղինակների լրագրատար գրադու-
րացիները, որ մեր յարձուրդով գրեթէ բերել
տանք: Նորից կը խնդրենք Վենետիկի պատ.
միաբանութեան: Հասցէն Աмерիա, Armenian
Library, H. Azadian College Point N. Y., post
office Box 213, U. S. A. 1-4

Հաւարար, Էջմիածնացի ս. Գէորգ եկե-
ղեցում, ապրիլի 4-ին, ճրագրացի երկեր-
յին, ձևով ընդունելու հարցով: Նորիցայ քահա-
նան մատուցանելու է անդամիկ պատարարը, որի
մասին յայտնում է իր բարեկամներին, հայրե-
նակիցներին և ծանօթներին: 2-3

Ա. Չ. Գ.
Մտաւոր Եւրոպայի մանկավարժական 35-ա-
մսաց գործունէութեան սովոր. կարգաւարտ-
ված յանձնաժողովը («Մշակ» № 21) պատիւ
ունի ծանուցանելու նրա նախկին աշակերտնե-
րին և յարգողներին, որ ցանկացողները մաս-
նակցել հրատարակելու «Ժողովածուին», թող բա-
րեհաճն ուղարկել իրանց յօդուածները մինչև
1-ն հոկտեմբերի 1898 թ. Տեղեկաց հասցէով
Москва, Девичье поле, Клиники, Анатомический
Институт, Доктору Герасиму Власовичу Власову.
Նոյն հասցէով կարելի է ուղարկել և նրկական
նպատակներ:

Նախ. յանձնաժ. ղ. Կ. Վրասիան
Քարտուղար՝ Ա. Մխիթարեան 2-4

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
Արանով տեղեկացնում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ Հաւարարում, Նօյն-Տրօցկի պօսեկնիայի
տեղը, բաղկացած է Քաղաքային խիտ վարակիչ հիւանդութիւնների հիւանդանոց մինչև 14 տարե-
կան հասակ ունեցող ծաղիկով հիւանդ երեխաների և կանանց համար: Հիւանդների ընդունելու-
թիւնը ձրի է: 3-3

ԱՆՈՒՇԵՂԵՆՆԵՐԻ ԱՐՈՒՏՍԱՆՈՑ
Յ. Յ. ԱԼԻՒՍՆԵՍՆԻ
(Ի Տեղան Վօրօնցովի արձանի դիմաց)
ВОРОНЦОВСКАЯ КОНДИТЕРСКАЯ А. И. АЛИХАНОВА
Պատիւ ունիմ յայտնել յարգու հասարակութեան, որ առաջիկայ ՁԱՏԻՒՑՈՒՄԻՆ իմ
արձեռնանոցում պատրաստել եմ մեծ քանակութեամբ ընտիր և համեղ պասկա-
նի, կուլիչիներ, մաղ ու բլիտիներ և այլ անուշամիտ խմորեղէններ, որոնք իրանց
գնեթով մատչելի են ամեն դասակարգին, իսկ յատկութեամբ՝ կարող են զոհութիւն պատ-
ճառել ամեն յանախորդի: Այս նպատակին հասնելու համար հրաւիրել եմ մասնագէտ
վարպետներ և ունիմ սեղանական արձեռնանոց եւրօպական սիտանի:
Բայց այդ՝ իմ արձեռնանոցներում կարելի է դրանք ՁԱՏԱԿԱՆ ԸՆԾԱՆԵՐԻ համար
բազմապատկէ ԵՖԵՂ ԻՐԵՂԵՆԵՐ, չաքարեայ և այլ գնաւան նրկերից պատրաստած ըն-
տիր և խաչ տաճաճ մուկ ՁԱՏԱԿԱՆ ԶՈՒՅՐ: Ցատուկ կը խնդրենք ուշագրութիւն
դարձնել իմ արձեռնանոցի ԴՈՒՅՐՄ լից, որպէս զի ամեն յանախորդ գու՛ մնայ ինձանց:
2-2 (չ. 5.)
Յարգանք Յ. Յ. ԱԼԻՒՍՆԵՍՆԻ

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՅԱՐԵՍԻՍԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.
Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԵՅԻՆ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբա-
թը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից:
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէյ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսոն և Պոլիս Միկում և Բաթումից
միջ՝ չորեքշաբթի, ապրիլի 1/13-ին ԱՆՍՈՒՄ չորեքշաբթի, նաւագնաց ԲԻՍԿԱՅԻ: Եւ ապրիլի
չորեքշաբթի, երկու շաբաթ մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հարթակցութեան ստանակներ տրվում են սովորականից
պակաս գնեթով:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար
թող բարեհաճն դիմել ընկերութեան գործակալներին:
ԲԱՌՈՒՄԻՄ—պ. Վիկտօր դ'Արնօն, Նաբէրէճիայա: ԹԻՖԼԻՍԻՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդա-
նեանին, Սիմօն փոյ. Նախկին Արձրուտ քաղաքապետ: ԲԱՌՈՒՄ—պ. Ս. Դիլլարեանին, Կոլոբնա-
կիականայ հրատարակչ: ՆՈՎՈՐՈՍԻՅԱՎ—պ. Միկիտօր Հերշմորդերին: (Կ. Տ. շ.) 13-20

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՒԱՆՈՒՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բայց
կրակի օրերից:
Ա. Ռ. Ա. ՈՏԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆԻ—11—12 ժ. վրարու-
տութեան, վերականգն (սիֆիլիս) և միզապատ. ճ.
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին
նկարային ճ.
ԿԻՆԻՅԻՆԿԱՆ. Ի. ՌՈՒԿԵՆԿՈ—10 1/2—11 1/2 ժ.,
կանանց և երեխայից ճ., ծաղիկ պատուա-
տուհի:
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՆԻ—11 1/2—12 ժ. կա-
նանց հիւանդ.
Ի. Յ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կա-
կորդի, ջրի և կրծքի ճ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՅԵԱՆՆԻ—1—1 1/2 ժ. ներքին և
երեխայից ճ.
Ա. Գ. ԳՈՒԻԿՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին, և մի-
գասեական ճ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ
Ա. Մ. ՓՈՒԿԻՆՆԵՐԸ—56 ժ. ներքին և երե-
խայից ճ.
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆԻ—6 1/2—7 ժ.
Ա. Ն. ՇՊԱԿՈՎԱՍԿԻ—6—7 ժ. նկարային (և
լիկորարուտութիւն), վերականգն և մօրթի ճ.
Տ. Ի. ՌՈՒԿԵՆԿՈ հիւանդանոցում ջրիմանկան
և խոչորացողական հետազոտութիւններ և ա-
նամ մէջ, խիստ, արեան, կաթի և այլն:
Վճար 50 կ. չափողները ձրի: Համախորդը
(կօնսկիւղով) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
98—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԿԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
Նախ է համարում նախազգուշացնել առեւտրական-
ներին և կօնսկիւղի խոնավ ու բուշոջաններ պա-
նօղներին՝ պատեղներ, բարկաներ և կօնսկիւղ-
յին ուրիշ խմորեղէններ թխելիս չը գործածել
այնպիսի չաքարաւազ, որը ներկած է «կրօսօլ-
օլիթի» կօնսկիւղով, որը կօնսկիւղից, որը յայտնի
է «ԿՐՕՆ» կամ ԿՐՕՆԳԵՂ» անունով: Հակա-
ռակ դէպքում բոլոր այդ տեսակ թխածքները,
որոնց վրա չաղ տուած կը լինի այդպիսի աւազ,
կարգելի են ծախելու, իբրև վնասակար առող-
ջութեան համար: 1-3

Ի գիտութիւն թԱՆՈՒՅԵԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒՄ-
ՄԻՆ եկեղեցու բարեպաշտ ծխականների և ժա-
մաւորների յայտնում եմ, որ շաբաթ, ապրիլի
4-ին, սուրբ Յարութի ան ան ճրագրու-
ցի է երեկոյն ան, նորիցայ ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆՍՅՑ
ՍԱՀԱԿԱՆՆԸ մատուցանելու է իր անդրա-
նիկ սուր պատարարը:
Երեջրիս՝ Ա. Ղազարեան 2-2